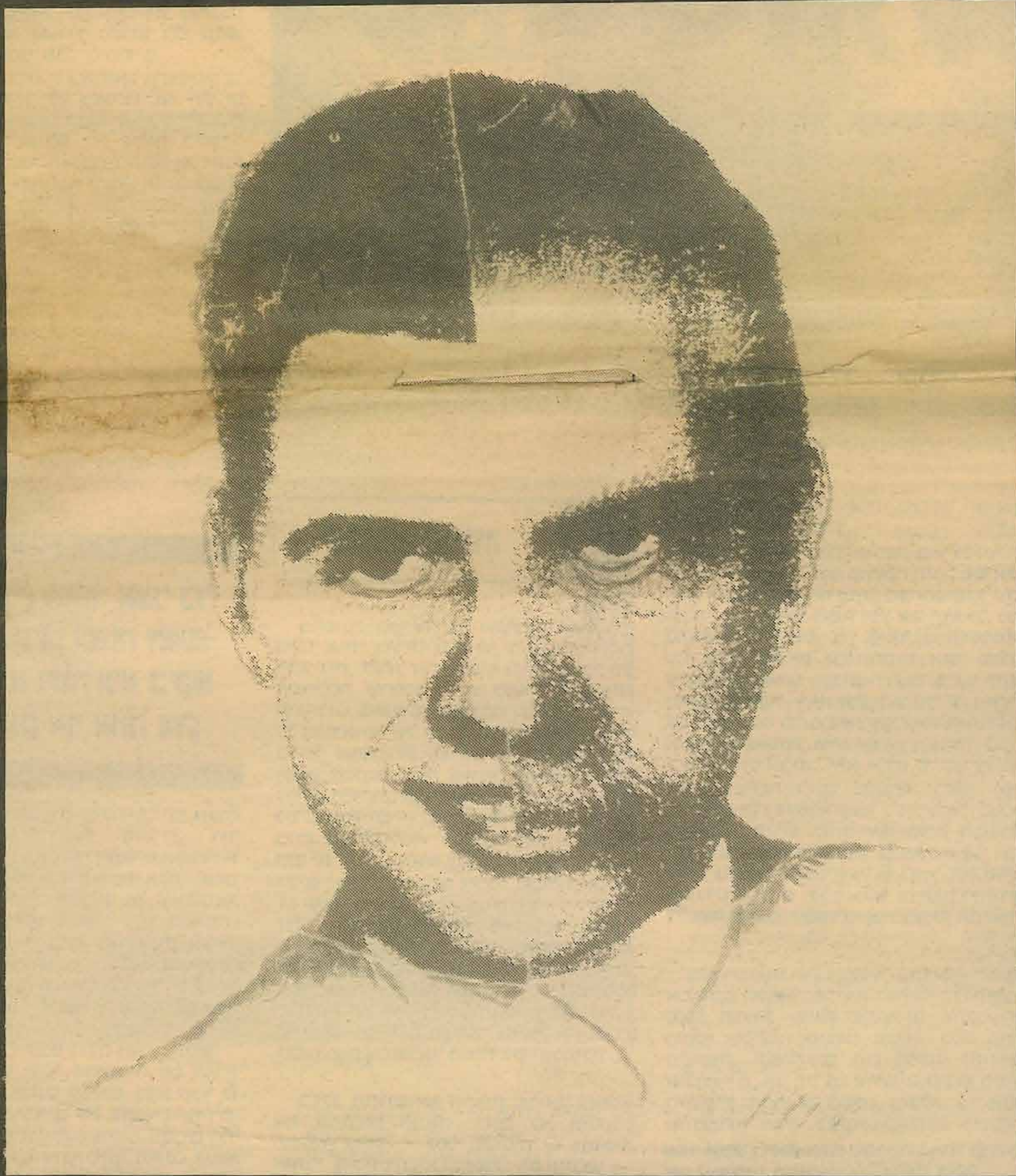

לגעת ברוח, לגעת במינגלה

מאת: עמי רוזן

ההודעה של משרד המשפטים הישראלי לפני כחודש כי גם הבדיקות הגנטיות מאמתות את הסברה שהגופה שנמשתה מהמים בברטיוגה, ברזיל, ב-1979, היא גופתו של "מלאך המוות" מאושוויץ, הדייר יוזף מנגלה - אמורה להביא, לכאורה, לסגירתו של תיק מנגלה במשטרות העולם, בגנזכי מכון ויזנטל ואצל המוסדות והפעילים היהודים שעסקו שנים ברדיפה האובסיבית אחריו. אך לא היא.

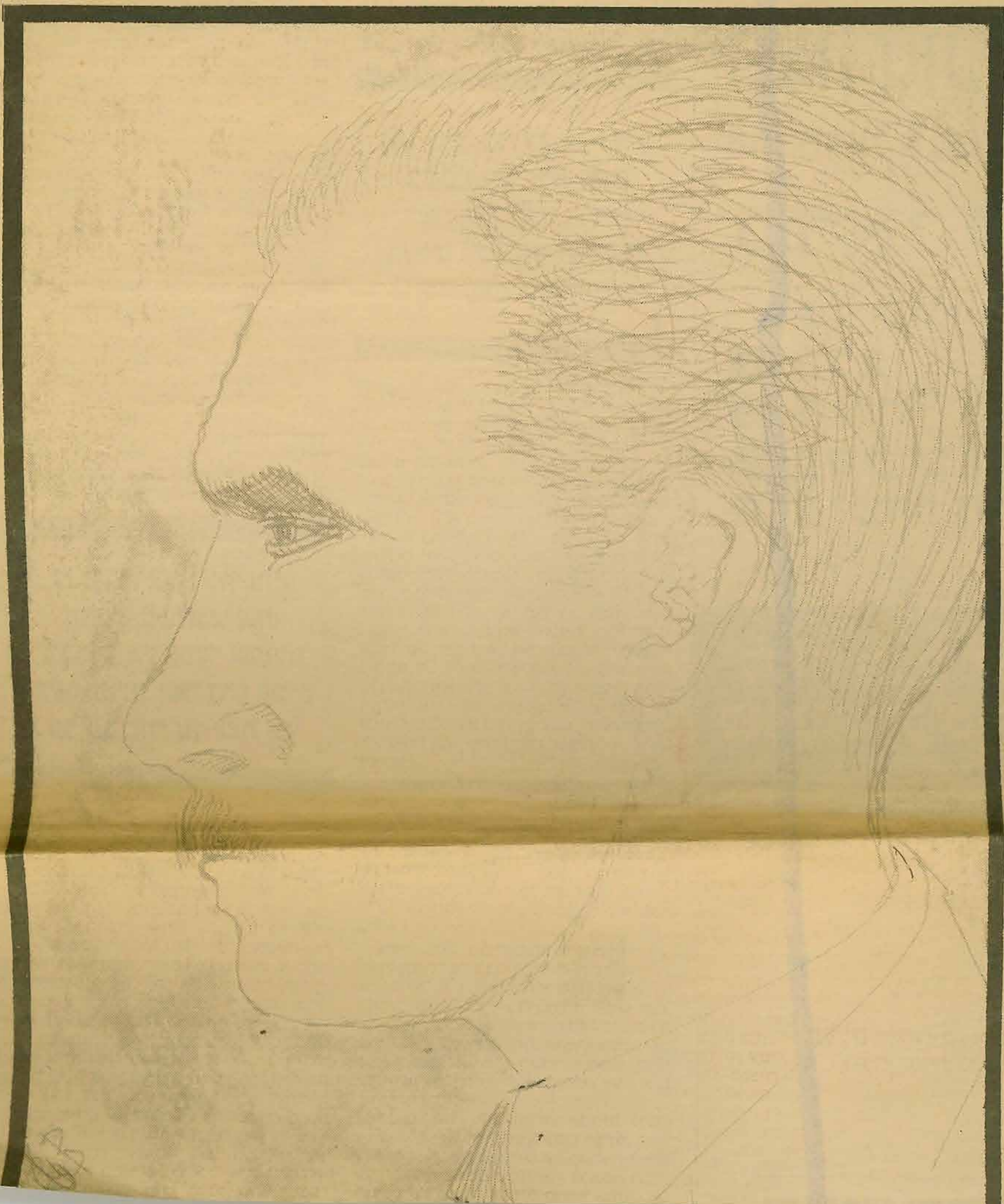
"אני לא בטוח בזה", טוען שמואל גלעד, זמוש, בן 75 ממצפה רמון. האיש אשר ישלח לפני יותר משני עשורים על ידי המוסד הישראלי, לחפש את מנגלה בדרום אמריקה, ואשר היה הכי קרוב אליו, משוכנע שעוד יוצאו אנשים מכובדים בעולם היהודי, שלא יניחו לסיפור הרדיפה אחר מנגלה לדעוך ויציגו תהיות ושאלות גם מעתה ואילך.

אם היה משהו שהרגיז את זמוש כל השנים, זו היתה תעשיית השמועות הבלתי פוסקת בדבר ראיות "חדשות" ו"מוצקות" לכאורה, שפורסמו בשנים האחרונות בדבר מקומות בהם נראה מנגלה. רק במאי אשתקד הצהיר יו"ר הכנסת, דב שילנסקי, באוזני ארגון "תאומי מנגלה" כי יש ראיות חדשות שלפיהן ד"ר מנגלה עוד חי ויש לרדוף אחריו ולהביאו למשפט. מכון ויזנטל סיפק כל העת גילויים וראיות לכאורה על עדי ראיה שהבחינו בדי"ר מנגלה בכל מיני מקומות. ביאטה קלארספלד הפגינה בשנת 80' בפראגוואי, שם סברה אז כי ד"ר מנגלה חי בשלווה, שנה לפחות אחרי שככל הנראה נפטר בטביעה בעיירה ליד סאן פאולו, בברזיל.

בכל תריסר השנים האחרונות שב זמוש וטען בכל פורום פנימי שבו יכול היה להשמיע את דברו כי הוא משוכנע שמנגלה אכן מת בטביעה בברטיוגה ב-1979. זאת, על סמך המידע הרב שהצטבר אצלו באלפי שעות החקירה. במשך קצת יותר משנתיים, מ-61' ועד 63', עקב זמוש מטעם המוסד ובמימונו אחר הרופא המזווייץ מאושוויץ, בארגנטינה, בפאראגוואי ובברזיל, אך ללא הצלחה. הוא הצליח לחוש אותו בסביבה, הוא פגש אנשים שהכירו אותו, נשים שבילו איתו וחלקו עימו את יצוען. הוא רדף אחריו כמו שרודפים אחר רוח. מנגלה תמיד נמצא בעיר אחת רחוקה מדי.

בשלב מסוים כאשר היה משוכנע שמנגלה בברזיל, החליט זמוש לפרוש מהשירות, לאחר שהממונים עליו בשירות ובמוסד ציון עליו להתמקד בחיפושים בפאראגוואי, בניגוד לדעתו ובקצב שגרם לחשיפתו ו"שריפתו" כסוכן. אך שנים לאחר מכן, בשלהי שנות ה-70 שב זמוש לסאן פאולו ברזיל, כאדם פרטי, והמשיך כמי שאחזו דיבוק, בחיפושים אחר מנגלה. הוא לא הגיע אליו, כאמור, ובשלב מסוים חיפש אחריו כזוה לא היה כבר בין החיים, אך זמוש שספורו מתפרסם כאן לראשונה, היה הכי קרוב אל מלאך המוות מאושוויץ.

שמואל גלעד ("זמוש"), פנסיונר בן 75 ממצפה רמון, הקדיש כ-20 שנה מחייו בנסיון ללכוד את פושע המלחמה הנאצי, יוזף מנגלה • הוא הצליח לחוש אותו בסביבה, פגש אנשים שהכירו אותו ונשים שחלקו איתו את יצוען • "זמוש" רדף אחריו כמו שרודפים אחרי רוח ולא הצליח לשים עליו את ידיו • המלחמה האבודה של "זמוש" במנגלה • פרסום ראשון ובלעדי

המידע הזה נמצא כלב הבוקסר של מנגלה אצל מכר המשפחה, בעל מוסך באוליבוס, אחד מפרברי בואנוס-איירס.

לאחר מספר שיטוטים באיזור גילה זמוש את המוסך ואת כלב הבוקסר הקשור בחצר המוסך. הוא הצטווה לקחת באמתלה כלשהי את הבוקסר. ההנחה של מפקדיו היתה כי באם ייעצר מנגלה אפשר יהיה אולי להיעזר בבוקסר כבאמצעי זיהוי נוסף. זמוש התקומם בתוקף נגד הרעיון. ראשית, הוא לא ראה תועלת בחטיפת הכלב, שנית הוא חשש שייחשף, מה גם שכבר אז לא האמין שמנגלה באזור. אבל הוראה היא הוראה. זמוש יצא לטיול רגלי, מלווה חתיכה דנית שעבדה עבורו ונראתה גרמניה טיפוסית. לפני כן זייף מכתב שכביכול נשלח על ידי אשתו של מנגלה אל בעל המוסך שבו היא מבקשת למסור את הבוקסר לזוג הנחמד. חכל עבד על פי התכנית. בעל המוסך נראה אפילו שמח להפטר מהכלב ומסר לזמוש את הרצועה. זמוש, ידו האחת כרוכה סביב מותניה של החתיכה וידו השניה אוחזת ברצועה של הבוקסר, צעד לאיטו אל תחנת האוטובוס שבפאתי הפרבר. אולם לרוע המזל, כעבור 20 דקות של המתנה לאוטובוס האזורי הגיע בעל המוסך, הפעם מלווה באשתו ובאחד מבניו וביקש בתוקף רב את הכלב בחזרה. מה בדיוק גרם לו להתחרט, לא ברור. אבל מבחינתו של זמוש האירוע כולו היה מיותר. בשלב זה היו מפקדיו של זמוש "נעולים" על ההנחה שמנגלה מסתתר אי שם בפאראגוואי. ואמנם, הרבה מתנועותיו של מנגלה הובילו למשולש המדינות - ארגנטינה, פאראגוואי וברזיל. בחשבון בנק שניהל מנגלה בבנק באורוגוואי הוא החזיק 240 אלף דולרים. מתי שהוא בשנת 1960 הוא משך את רוב הכסף בשלוש משיכות והשאיר שם 15 אלף דולרים שלא נמשכו מאז.

**המידע שהצטבר בידו
הצטייד מנגלה כאיש מוספח
ולבש היטב, שנהג לחזת
טוב ולבלות במסעדות
הנכסות. מנגלה לא ממש
הסתתר מפני חדשים
אפשריים**

פורטרט של מנגלה כפי שצויר על

אחרי אחת הפעמים שבהן ביקר בפאראגוואי באופן פרטי, בתחילת '63, קיבל זמוש הודעה ממקור מהימ שהמשטרה המקומית עלתה על זהותו, וזמוש לא חזר באותו ערב למלון, עלה על מונית, חצה את הגבול מאסונסיון בפאראגוואי לברזיל ונח בשלום בסאן פאולו. הוא לא שב עוד לפאראגוואי. הוויכוחים עם הממונה על לגבי הצורך לחפש בברזיל ולא בארגנטינה או פאראגוואי עשו את שלהם. זמוש פר מהשירות ומהמשימה לחפש אחרי מנגלה "אחרי הכל, צריך שאדם יהיה לו גם חוש ישישי. אני סברתי, על סמך כל מאור השיחות עם אנשים שפגשו והכירו אותם שמנגלה יעדיף להבלע בעיר גדולה כמו סאן פאולו, עם 11 מיליון תושבים, מאשר להסתתר בחווה בפאראגוואי. חשבתני ואני עדיין משוכנע שלו קיבלו את דעתו והיינו מתחילים לחפש אותו בברזיל מן אחרי שנעלם מארגנטינה, היינו מצליחים אולי לעלות על עקבותיו עד שנת '65. אני ממש מאמין בזה".

בשנת '62 זמוש טס לפאראגוואי 11 פעמים בחיפושיו אחר מנגלה. הידיעות דיברו על כך שהוא מסתתר באחת החוות הענקיות של פאראגוואי, נהנה מחסותם של שכירי חרב מקומיים וגולים נאצים. האמת היא שהחוות הללו היו קשות לחדירה לא בגלל שאקס נאצים בכירים הסתתרו בהם, אלא משום שהן שימשו מקומות מיסתור ומקלט למבריחי משקאות חריפים, בשמים וסיגריות מארה"ב. בכל אחת מהפעמים התחזה זמוש לטיפוס אחר. פעם הגיע כצייר והפגין את כשרון הציור שלו במקומות שונים, כשהוא נוסע עם כני הציור ממקום למקום, מרחרח אחד סימנים להמצאותו של מנגלה.

פעם הגיע כארכיאולוג, פעם כתמהוני רכוב על סוס. באחת הפעמים התחזה לאיש תהייל, שבא לבדוק אפשרויות של מציאת מים באתרים שכוחי-אל. בעקבות הביקורים הללו התחורר לו סופית כי מנגלה אמנם ביקר בארץ היפה הזו פעמים מספר אך לא השתקע במקום. זמוש האמין כי מנגלה נכנס ויצא פעמים רבות לפאראגוואי ולאורוגוואי ואף השאיר סימנים ברלטים, כדי להטעות את רודפיו. היתה לו אפילו תעודת זהות מקומית והוא הירבה לבקר באזורים שבהם מתגוררים אינדיאנים בצפון המדינה.